

Bevaring av Tanaelva som en lakseelv i naturtilstand

Tanavassdraget, som danner grensen mellom Finland og Norge i 283 km, er det største og viktigste laksevassdraget i regionen for bevaring av den Atlantiske laksestammen. Med hoved- og sidevassdragene er den lakseførende strekning totalt på cirka 1200 km.

En felles finsk og norsk forvaltning av elva, og naturressursene og area- lenene langs vassdraget er derfor helt nødvendig for å bevare det naturlige fysiske og biologiske mangfoldet i området. I den sammenheng ble fellesprosjektet 'Bevaring av Tanaelva som en lakseelv i naturtilstand' satt i gang i 1999. Prosjektet går over to år, og er et samarbeid mellom Lapplands Miljøsen- ter (Finland), Fylkesmannens miljøvernavdeling i Finnmark (Norge) og Norges vassdrags- og energidirektorat (Norge). Prosjektet er delvis finansiert av de tre deltakerne i prosjektet og delvis av EU (Interreg samarbeidet). Prosjektet kartlegger erosjons- og sedimentasjonsprosesser langs vassdraget, og vurderer hvilke endringer i disse prosessene som skyldes menneskelig aktivitet. Erosjon er en naturlig prosess og foregår i alle vassdrag der en har tilgang til masser som kan eroderes av regnvann, is og elvestrøm-

men. I noen tilfeller kan imidlertid mennesker øke erosjonen i et vassdrag ved for eksempel å fjerne vegetasjon langs vassdraget eller konsentrere vannstrømmen slik at den får større kraft.

Laksen foretrekker grus og småstein for å gyte, og hulrommene mellom steiner er et viktig skjulested for lakseunger. Med en økende tilførsel av fine sedimentpartikler, slik som sand og silt, vil gyte- og skjuleområder kunne bli forringet og laksens leveområder redusert. Et annet viktig leveområde for lakseunger er mindre sidevassdrag. Når laksens frie veier til disse hindres, for eksempel ved vei- bygging (innsetting av kulverter), vil også dette kunne føre til innskrenking av laksens leveområder. For å kunne forstå erosjonsprosessene i vassdraget blir skråningene i Tanaelva kartlagt og årsaken til erosjonen på de forskjellige stedene vurdert.

Aktiv erosjonsskråning i Anarjokka. Foto: Sylvia Smith-Meyer

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er et direktorat under Olje- og energidepartementet med ansvar for å forvalte landets vann- og energiresurser.

NVE skal sikre en helhetlig og miljøvennlig forvaltning av vassdragene, fremme en effektiv kraftomsetning og kostnadseffektive energisystemer og bidra til en effektiv energibruk.

NVE har en sentral rolle i beredskapen mot flom og vassdragsulykker og leder den nasjonale kraftforsyningsberedskapen.

NVE er engasjert i FoU og internasjonalt samarbeid innen sine fagområder. NVE er nasjonal faginstitusjon for hydrologi.

Informasjon fra
Norges vassdrags- og energidirektorat
Dialog nr. 6 2000

Flybilder av vassdraget tatt på forskjellige tidspunkt vil også gi en pekepinn om årsakene til erosjonen, og om erosjonen har økt de senere år. Bunnsedimentene blir undersøkt på åtte forskjellige steder der det også er foretatt fiskeundersøkelser. Her blir det også tatt fotos fra helikopter som flyr i lav høyde. Det måles også sedimenttransport i elva ved Storfossen. Virkninger av forskjellige menneskelige inngrep i elva blir også undersøkt i prosjektet.

Hindringer for laksens oppvandring i bekke- og sideelvmunninger blir kartlagt. Planlegging av to pilotprosjekt er satt i gang, ett på finsk og ett på norsk side. Disse prosjektene skal være utført i løpet av år 2000, og utvikles i nært samarbeid med de respektive veimyndigheter. I tillegg til å vurdere hvilken del av erosjonen som er menneskeskapt, skal prosjektet undersøke om erosjonen medfører økonomiske tap for lokalbefolkningen. Blant annet skal laksens verdi med hensyn til naturvern og kulturtilknytning, samt laksefiske som

Kulverter under veier kan hindre oppgang av smålaks i sideelver. Kulvert i Pajimus Boratbokska i Finland.
Foto: Heikki Ruokanen

rekreasjonsform for lokalbefolkningen og tilreisende sportsfiskere, vurderes. Personer i kommunene på begge sider av grensen intervjues for å kartlegge om erosjonen har noen innvirkning på forskjellige næringer slik som jordbruk, laksefiske og turisme som drives langs elva.

Viktige målsettinger for prosjektet er bevaring av landskapsmiljøet i mest mulig naturlig tilstand og å øke samarbeidet mellom finske og norske miljømyndigheter. Etter kartleggings- og utredningsfasen skal behov og prioriteringer vedrørende tiltak i vassdraget vurderes. Bruken av nye, mere miljøvennlige tiltak skal vurderes som et alternativ til tradisjonell erosjonssikring. Det skal også utarbeides retningslinjer for kontakt mellom vassdragsmyndighetene i de to landene ved behandling av inngrepssaker, samt planlegging og utføring av forskjellige tiltak langs vassdraget.

Dialog

Norges vassdrags- og energidirektorat
Middelthunsgt. 29 Postboks 5091
Majorstua 0301 Oslo
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
Internettadresse: www.nve.no
Ansvarlig: Informasjonsdirektør
Sverre Sivertsen
Fagansvarlig: Tharan Fergus
Opplag: 200 på norsk, 200 på finsk,
200 på samisk

Det skal utgis to rapporter fra prosjektet ved utgangen av år 2000. Den første rapporten vil omhandle kartleggingen av erosjon, sedimenter og sedimenttransport i elva og dens betydning for laksens leveområder. Denne rapporten vil også omhandle virkninger av tiltak som er allerede utført i elva, og behovet for nye tiltak. En vurdering av alternative erosjonssikringstiltak vil også bli presentert. Den andre rapporten vil omhandle kartleggingen av sidebekker og menneskeskapt endringer i disse. Det vil bli utarbeidet tiltaksplaner for å bedre vilkårene for laksen i disse leveområdene. Tiltakene vil i stor grad bestå i utebedring av oppgangshindre som er etablert i forbindelse med vegbygging.

Prosjektet kan ses på som en oppfølging av Villaksutvalgets innstilling. Det vil gi et bedre grunnlag for å vurdere vassdragsinngrep som elveforbygginger og veiers bekkekryssinger, noe som er viktig for å bevare det biologiske mangfoldet i Tanavassdraget.

LAPIN
YMPÄRISTÖKESKUS

FYLKESMANNEN I FINNMARK

FINNMARKKU FYLKKAMÁNNI